

Krant

Driemaandelijks tijdschrift voor natuur- en milieueducatie in Vlaanderen

38ste jaargang nr. 4 oktober – november – december 2008

Uitgegeven door het Centrum Voor Natuur- en milieueducatie vzw • ISSN 0771-291X • V.U.: P. Stryckers, Meir 44a, 2000 Antwerpen • Kantoor van afgifte: Antwerpen X •

De CVN-Krant verschijnt in: maart - juni - september - december • Abonnementen en redactie: Appelmansstraat 12 bus 6, 2018 Antwerpen, tel.: 03-226 02 91, fax: 03-233 59 97, e-mail: info@c-v-n.be • url: www.c-v-n.be

België - Belgique
PB
Antwerpen X
8/3630

P508830

INHOUD

SAMEN OP WEG

NIEUWE LESSEN VOOR
DE CURSUS NATUURGIDS

NIEUWS UIT
DE PROVINCIES

BOEKBESPREKINGEN

VAN HET SECRETARIAAT

KORT GENOTEERD

SAMEN OP WEG

Duurzame ontwikkeling in een natuurexcursie

Na een wat aarzelende start verankert duurzame ontwikkeling zich stevig in het Vlaamse educatieland-schap. Als alles volgens plan verloopt, behoort duurzame ontwikkeling vanaf 2009 tot de nieuwe vak-overschrijdende eindtermen van het secundair onderwijs. Wat de sector van de volwassenenvorming betreft, heeft CVN educatie voor duurzame ontwikkeling (EDO) als een van de krachtlijnen ingeschreven in zijn beleidsplan 2006-2010. Het EDO-platform van de Vlaamse Overheid komt op kruissnelheid. Dit alles speelt zich af tegen de achtergrond van de Decade van Educatie voor Duurzame Ontwikkeling van de UNESCO.

De keuze van CVN voor EDO is niet uit de lucht komen vallen. CVN heeft steeds de maatschappelijke aspecten van natuur- en milieueducatie (NME) beklemtoond. De stap naar EDO, waarbij naast ecologische aspecten van maatschappelijke processen worden behandeld, is dus niet zo groot. Duurzame ontwikkeling is een strategische keuze gericht op het overleven van onze planeet. Zoals met alle strategische keuzen kan alleen de toekomst uitwijken of het de juiste is geweest. De optie voor EDO volgt dezelfde weg. Het is de overtuiging van CVN dat het richten op EDO van NME nieuwe kansen biedt. Dit werd al eerder in de CVN-krant beschreven (2004 nr. 4 en 2006 nr. 3) en eind 2006 verscheen de discussietekst 'Visie op educatie voor duurzame ontwikkeling'. Momenteel wordt ook de cursus natuurgids in die zin aangepast.

Maar hoe zit het nu in het werkveld, bij de natuurgidsen zelf? Bestaat niet het gevaar

dat heel deze mondiaal gestuurde ontwikkeling over hun hoofden voorbijtrekt als een spreekwoordelijke ver-van-het-bed-show? Hoe kunnen we duurzame ontwikkeling, dit proces dat de hele aarde en de toekomstige generaties omspant, integreren in een natuurexcursie van pakweg twee uurtjes? CVN nam de handschoen op en diende bij de Vlaamse Overheid een project in om een handleiding uit te werken over hoe EDO een plaats te geven tijdens natuur-educatieve activiteiten. Die handleiding verscheen op 15 november II. Ze telt 72 pagina's en gaat in verschillende hoofdstukken in op het concept duurzame ontwikkeling, op EDO en op tips voor EDO in het veld. Centraal staat het hoofdstuk waarin onder de vorm van 10 themafiches praktijkvoorbeelden voor EDO tijdens een natuurexcursie worden gegeven. Die thema's zijn: biodiversiteit, klimaat, trekvogels, bos, landbouw, park, landschapsgeschiedenis, rivieren, stilte en duisternis. In de fiches worden succesvolle voorbeelden van natuurgidsen, andere organisaties of besturen beschreven en werkt CVN zelf een aantal suggesties uit. Enkele natuurgidsen die al met EDO aan de slag gingen, brengen een korte getuigenis. De handleiding sluit af met

de EDO-checklist, aan de hand waarvan een natuurgids zelf kan nagaan in welke mate een door hem of haar ontwikkelde activiteit beantwoordt aan de EDO-principes.

Natuurgidsen leren in hun opleiding mogelijkheden tot natuurbeleving te creëren, het inzicht in ecologische processen bij de deelnemers te vergroten en hen een houding van verwondering, liefde, respect en zorg voor de natuur mee te geven. Maar in onze steeds complexer en grootschaliger wordende samenleving, rijst soms de vraag: heeft het nog wel zin met wandelaars het veld in te trekken en hen van de natuur te leren genieten? Ons antwoord daarop is volmondig 'ja'. Natuurbeleving en inzicht in de samenhang in de natuur zijn de basis voor liefde en respect voor de natuur! Maar... er is nog meer nodig dan enkel het stimuleren van natuurbeleving als we willen dat meer mensen daadwerkelijk gaan kiezen en handelen in het voordeel van de natuur en van de aarde. De problemen waarmee we vandaag de dag zowel in onze eigen omgeving als op wereldschaal te kampen hebben, zijn niet langer te negeren: opwarming van de aarde, verlies van biodiversiteit, uitputting van fossiele

brandstoffen,... De industrie en ons consumentengedrag hebben een enorme vervuulende en uitputtende invloed op de natuur en het milieu. Natuurgidsen staan in deze maatschappelijke context voor een belangrijke uitdaging. Hoe kunnen we niet alleen de 'overtuigden', maar ook een breder publiek aanspreken op hun verantwoordelijkheid tegenover natuur en milieu? Hoe kunnen we mensen ervan bewust maken dat natuur en leefmilieu wereldwijde aandachtspunten zijn en dat ook de generaties na ons nog natuur en een gezonde aarde nodig hebben? En vooral: hoe kunnen we mensen bewust maken van hun eigen verantwoordelijkheid (als consument, ouder, wijkbewoner, enz.) en hen stimuleren om daadwerkelijk te **kies** en te **handelen** ten voordele van natuur en milieu, bij ons en wereldwijd?

Natuurgidsen kunnen deze uitdagingen aangaan door tijdens de natuurexcursie te werken aan het verhogen van de **betrokkenheid** van deelnemers. Dit is het hoofddoel van EDO. Om dit te bereiken, kunnen natuurgidsen mensen in contact brengen met de invloeden van de mens op de natuur. Vervolgens kunnen ze hen prikkelen om na te denken over individuele en maatschappelijke keuzen, hen uitnodigen ook de weg naar een duurzame levensstijl te bewandelen door te wijzen op goede voorbeelden, hen uitdagen samen te zoeken naar raakvlakken tussen ecologische, economische en sociaal-culturele belangen, hen laten inzien en beseffen hoe de ecologische, economische en sociaal-culturele aspecten met elkaar verweven zijn, enz. Op die manier helpen ze mensen bewust en kritisch te worden ten aanzien van hun eigen rol in de maatschappij. Tegelijk leren ze mensen ook inzien dat alternatieve handelingsperspectieven mogelijk en realiseerbaar zijn. Hoe maken we een ruim begrip als duurzame ontwikkeling concreet tijdens een natuurexcursie? **Inhoudelijk** gebruiken we

volgende ingangspoorten om EDO te introduceren:

- 1) **Verwondering:** de betekenis(sen) van natuur en milieu voor de mens
- 2) **Zorg:** de invloed van de mens op natuur en milieu
- 3) **Rechtvaardigheid:** het streven naar een duurzame samenleving.

De handleiding werkt dit voor elk van de 10 thema's verder uit.

Methodisch genieten actieve werkvormen de voorkeur. Ze laten de deelnemers toe zélf dingen te ervaren en erover na te denken en ideeën uit te wisselen. Dit alles impliceert:

- laat de deelnemers de natuur en het milieu **beleven**
- maak het **concreet**
- laat je deelnemers **zelf dingen doen**
- zoek samen naar manieren om (individueel en maatschappelijk) **verantwoordelijkheid te nemen**
- wijs hen op manieren om via hun handelen en consumptiegedrag **invloed uit te oefenen**
- laat je deelnemers zelf hun **mening vormen**
- laat hen **kritisch nadenken** over hun eigen waarden en normen die ten grondslag liggen aan hun handelen
- geef hen de kans te **luisteren naar de argumenten van anderen**
- laat ze deze argumenten **toetsen aan hun eigen waarden**

Gelezen in het Belgisch Staatsblad van 12 september 2008: 'de migratieperiode van trekvogels begint op 11 september om 0 uur.' Leuk toch dat er nog zekerheden bestaan in dit leven. Klimaatverandering? Zich gedwongen aanpassende natuur? Niks daarvan –met dank aan federaal landbouwminister Laruelle! Nu verschijnt dit Belgisch Staatsblad al enkele jaren uitsluitend nog elektronisch. Heel wat gebruikers protesteerden toen hun vertrouwde papieren medium verdween. Maar deze maatregel heeft ongetwijfeld al heel wat hectaren bos gespaard. Deze en vele andere dergelijke stappen zijn nodig op weg naar duurzame ontwikkeling. We kunnen er niet langer omheen, ook niet tijdens een excursie onder leiding van een natuurgids. Daarover gaat het hoofdartikel in deze CVN-krant. Daarin wordt de nieuwe handleiding voorgesteld die gaat over duurzame ontwikkeling in een natuurexcursie. Lees ze, pas ze toe en laat ons uw ervaringen weten!

Paul Stryckers, directeur CVN

leer hen op basis hiervan tot een rechtvaardig overwo-gen keuze te komen. Op het vlak van houding moeten natuurgidsen zich leren verplaatsen in het perspectief van deelnemers die anders dan zij denken over de natuur. Doorheen de ogen van de anderen dienen ze te leren kijken naar de economische, sociaal-culturele en ecologische prioriteiten die de deelnemers erop nahouden. Dit vraagt openheid om zich in andere visies te kunnen verplaatsen en een bereidheid om afstemming te zoeken tussen economische, ecologische en sociaal-culturele belangen. Door na te denken over natuur en milieu vanuit dit meervoudig perspectief, kunnen oplossingen worden gevonden die op een breed draagvlak kunnen rekenen. Dit brede draagvlak is een belangrijk aspect van duurzame ontwikkeling. Er is een breed draagvlak nodig tijdens het zoeken naar oplossingen én bij het uitvoeren van de gevonden oplossingen. Duurzame keuzen hebben maar impact als de bevolking meewerkt aan de	ontwikkeling ervan en er bijgevolg achter staat. Natuurverenigingen proberen deze beweging van onderuit mee op te stuwen. Door duurzame keuzen te promoten en er zelf voor te kiezen, nodigen ze anderen uit om mee op weg te gaan. De praktijkvoorbeelden uit de handleiding kunnen op twee manieren inspireren. Wie ver wil gaan, kan zelf een thema-activiteit in het raam van duurzame ontwikkeling uitwerken. De EDO-checklist kan daarbij helpen. Maar het is al een hele stap als je enkele goede EDO-ideeën inlast in een ‘normale’ natuurexcursie. De handleiding is zeker geen eindpunt maar wil natuurgidsen in Vlaanderen en Nederland aanzetten om met EDO aan te slag te gaan. Na enkele succesvolle experimenten dit najaar (zie kaderstukje) volgen in 2009 in alle Vlaamse provincies trainingsdagen. Meer daarover in ons volgend nummer en op de webstek van CVN. We hopen dat we de ervaringen van natuurgidsen kunnen uitwisselen zodat we over een paar jaar een vervolg op de	handleiding kunnen publiceren die nog meer op de praktijk is gestoeld. Ik feliciteer mijn collega's Ellen Vandenplas voor het vele schrijfwerk en Stella Van Hofstraeten voor de begeleiding. Dank aan de professoren Arjen Wals (Wageningen Universiteit) en Hans Bruyninckx (K.U.Leuven) en aan de EDO-medewerkers Jürgen Loones en Katrien Van Poeck van de Afdeling milieu-integratie en -subsiëringen voor hun waardevolle opmerkingen. Tenslotte ook dank aan de collega's van IVN uit Nederland die zullen instaan voor de verspreiding van de handleiding bij onze noorderburen.
De handleiding kan afgehaald of besteld worden bij CVN (landelijk secretariaat). Prijs: € 6,25 + port € 2,00.		
<i>Paul Stryckers</i>		

Duurzame Ontwikkeling Een ‘Ver-van-je-bed-kwestie’ Voor Natuurgidsen?

Samen met onze natuurgidsen zochten we gedurende twee opleidingsdagen naar de plaats die ‘duurzame ontwikkeling’ kan innemen in onze natuurwandelingen. Samen op weg – editie 2!

Met Wim Vochten bezochten we ‘s Herenbos te Oostmalle op een druilerige ochtend eind oktober. Deze bosnatuurgids dompelde ons drie uur lang onder in de pracht van een bos en bracht meteen

ook duurzaamheid in de praktijk. Na de middag verdiepten we ons in de wereld van duurzame ontwikkeling en de inhouden die we aan bod kunnen brengen tijdens onze wandelingen. Heel wat ideeën borrelden spontaan op. Kers op de taart was het biodiversiteitsspel ontwikkeld door natuurgids Staf Boets.

voor een EDO-werkvorm in de praktijk: het bosstellingspel ontwikkeld door natuurgids Chris Vermeersch.

Moe maar voldaan kijkt CVN terug op twee geslaagde en boeiende opleidingsdagen. Dat EDO leeft, bleek al uit de interesse voor deze opleiding (na amper een week was deze opleiding volzet). Belangrijker is dat EDO ook verder leeft. Enkele natuurgidsen lieten weten actief gewerkt te hebben met EDO. Ook het enthousiasme van de deelnemers op hun wandelingen bleek groot. Te onthouden is dus: wie actief aan de slag gaat met EDO maakt ook nieuwe mensen warm voor de natuur.

Deze succesformule zal volgend jaar ook herhaald worden in alle andere provincies in Vlaanderen. In het voorjaar

komen alvast Limburg en Oost-Vlaanderen aan bod. Wie gaat er mee op weg?

Bosnatuurgids Wim Vochten wijdt het gezelschap in in de principes van duurzaam bosbeheer (foto Stella Van Hofstraeten CVN).

NIEUWE LESSEN IN DE CURSUS NATUURGIDS!

‘Mens en natuur’, ‘Methodiek’, en ‘engagement van de natuurgids’ Met enige trots kondigen we u de nieuwe lessen ‘methodiek’, ‘mens en natuur’ en ‘engagement van de natuurgids’ aan. Deze nieuwe lessen zijn vanaf september 2008 te bewonderen in het handboek van de cursus natuurgids. In het najaar van 2009 volgen de vernieuwde natuurhistorische lessen. Net als bij de herwerking van de cursus Natuur-In-Zicht, is ook bij de herwerking van de cursus natuurgids Educatie voor Duurzame Ontwikkeling, kortweg EDO, de ‘groene’ draad doorheen de nieuwe lessen. <i>De belangrijkste vernieuwingen in de lessen ‘natuur en mens’</i> De lessen natuurbeleid I en II werden vervangen door 2 lessen ‘natuur en mens’. Naast de naamsverandering kreeg het concept duurzame ontwikkeling hierin eindelijk de plaats die het verdient. Er wordt uitgelegd welke lading(en) het begrip dekt maar ook hoe duurzame ontwikkeling in ons dagelijkse leven aan bod komt en hoe een natuurgids duurzame ontwikkeling aan bod kan brengen tijdens een natuurwandeling. In deze hoofdstukken wordt dus de kiem gelegd voor de ‘groene draad’ die door de hele cursus aanwezig is. <i>De belangrijkste vernieuwingen in de lessen methodiek</i> In het kader van EDO is het belangrijk dat mensen bij het maken van keuzes rekening leren houden met de sociale, economische en ecologische	belangen in het ‘hier en nu’ maar ook ‘elders en later’. Daarom is het belangrijk dat zij ook tijdens een wandeling met hun deelnemers in dialoog leren treden over duurzaamheidskwesties. Als verschillen de meningen samenkomen, kan er een gesprek ontstaan waarin visies worden vergeleken en eventueel bijgeschaafd. Samen nadenken over de zin van een bepaalde maatregel in het kader van natuurbehoud of duurzaamheid, maakt dat mensen er actief mee bezig zijn. Ze leren hun eigen mening te verwoorden, leren kritisch te kijken naar de werkelijkheid en leren keuzes te maken. Het resultaat is dan ook veel diepgaander dan wanneer alleen de gids het woord heeft en de deelnemers enkel passief luisteren. Als gids kan dit moeilijker lijken om te doen en daarom besteden we in de vernieuwde lessen methodiek extra aandacht aan de communicatievaardigheden die een natuurgids nodig heeft wanneer hij duurzaamheidsvraagstukken behandelt tijdens zijn wandeling: dialoogvaardigheden en discussievaardigheden van de natuurgids komen daarbij uitgebreid aan bod. Ook oefeningen om mensen te stimuleren om zich een mening te vormen en keuzes te leren maken, vinden een plaats in deze en de andere vernieuwde lessen. Nieuw is ook de volledig herwerkte en ditmaal volledig Vlaamse, methodiekfilm! <i>Een nieuwe les ‘engagement van de natuurgids’</i> CVN heeft de traditie om natuurgidsen voor te bereiden om op een actieve manier te participeren in tal van natuur- en mi-	lieuverenigingen. Ook m.b.t. duurzame ontwikkeling is participatie een belangrijk sleutelbegrip. Daarom kiezen we (opnieuw) voor een extra les-deel ‘engagement van de natuurgids’. In deze les krijgen toekomstige natuurgidsen informatie over de manier waarop ze zich kunnen inzetten voor natuur, milieu en duurzaamheid. Ook de rechten en plichten van vrijwilligers en de ‘gedragscode van de natuurgids’ worden toegelicht. De les is ook de gelegenheid bij uitstek voor alle lokale natuur- en milieuverenigingen om zich voor te stellen aan de bijna-afgestudeerde natuurgidsen. Zo hopen we voor de cursisten natuurgids de drempel te verlagen om zich effectief als vrijwilliger in te zetten voor behoud en verbetering van natuur en milieu. <i>En nu aan de slag</i> De komst van de nieuwe lessen betekent zeker geen eindpunt. Net als duurzame ontwikkeling is het eerder een reis. Met de nieuwe lessen trekken we dit najaar dan ook naar de betrokken lesgevers met de vraag hoe zij deze lessen ervaren en welke verbeteringen mogelijk zijn. Eventuele aanpassingen worden samen met de nieuwe lessen in 2009 opgenomen. Bovendien voorzien we voor de lesgevers een opleiding rond de nieuwe methodische vaardigheden. Het mag dus duidelijk zijn: u hoort nog van ons! <i>Ellen Vandenplas</i>
--	--	---

BOEK-BESPREKINGEN

GRENZEN IN BEWEGING

Voor echte plantenliefhebbers is dit nieuwe boek iets om duimen en vingers naar af te likken. De ondertitel luidt: ‘beschouwingen over vegetatiegeografie’. Het bevat negen hoofdstukken over de Europese en mondiale verspreiding van vaatplanten, Nederland plantengeografisch bekeken, de geografie van mossen, plantengeografische en ecologische aspecten van apomicten (planten die zaden vormen zonder bevruchting, vooral bekend van bramen en paardenbloemen), hotspots van plantendi-

versiteit, halfnatuurlijke graslanden, plantengemeenschappen en klimaatverandering, bossen en savannen in Afrika en tenslotte een hoofdstuk over een vrij recent vakgebied binnen de botanie: de fylogeografie. Voor elk wat wils dus. De bijdragen werden geschreven door studenten van de universiteiten van Nijmegen en Wageningen onder begeleiding

van medewerkers van de universiteiten. De teksten zijn niet allemaal erg eenvoudig maar er is wel serieus gepoogd om didactisch te schrijven naar de (minder) wetenschappelijk geschoolde lezer. Voor wie meer wil vernemen over een van de thema’s is telkens een uitgebreide literatuurlijst opgenomen. Het zou de bedoeling zijn om elk jaar een dergelijk boek te publiceren. Op tijd kopen en uitlezen is de boodschap!

Schaminée, J. en E. Weeda (red.) (2008) Grenzen in beweging, beschouwingen over vegetatiegeografie, uitg. KNNV Uitgeverij, Zeist, paperback, 184 p., zwartwitkaartjes en –tekeningen, ISBN 978 90 5011 287 1, prijs: € 19,95.

(PSt)

VELDKIJKER

Hoe breng je mensen dichtër bij de natuur? De vraag is al duizenden malen gesteld; heel talrijk ook zijn de pogingen die werden ondernomen om dit te realiseren. Te beginnen bij de inspirerende verhalen van Hei-

mans en Thijssen –veel later– prachtig uitgegeven foto-boeken en fascinerende natuur-documentaires. In de lange rij natuurboeken voor ‘dummies’ is er nu Veldkijker, met als onder-titels ‘De natuur dichtbij’ en ‘Gericht kijken naar dieren in de Nederlandse natuur’. Het geheel lijkt een beetje op een bundeling van een aantal deeltjes ‘xxx in beeld’ van dezelfde uitgeverij, waarvan er in dit tijdschrift al een hele reeks besproken is. Het boek beperkt zich niet ten onrechte tot die-ren. Deze wezens werken emotioneel sterker op mensen in. Ze trekken aan of stoten af,

maar wat heel wat soorten gemeen hebben: ze zijn net weg als de beginnende natuurverkenner ze probeert te ontdekken. Dit boek wil de natuurleek helpen op zijn of haar eerste stapjes in de natuur. Waar en wanneer vind je welke soorten terug? Hoe moet je ze benaderen? Waar moet je op letten om ze te herkennen? Welke sporen laten ze na? Bij een eerste blik geeft het boek de indruk de inhoud op te hangen aan een zestal biotopen. Maar dat is niet zo. De zes synoptische figuren dienen alleen om aan te geven welke soorten je zoal in een biotoop kunt aantreffen. Op de

flap vind je waar in het boek die soorten beschreven worden. In feite gaat het om zeven soortengroepen: vogels, bijen, dagvlinders, libellen, waterbeestjes, amfibieën en reptielen en zoogdieren. Allemaal eerder ‘aangeboren’ soorten dus. Per soortengroep wordt een aantal markante soorten besproken. Kleurenfoto’s en fraaie tekeningen worden aangevuld met tekst waarin de concrete herkenningstips gemarkeerd zijn. Elf zoekkaarten proberen de lezer op de juiste weg te zetten. Zochkaarten hebben hun voor- en tegenstanders. In een ‘gesloten situatie’,

b.v. een schooltuin, kunnen ze heel effectief zijn. In de vrije natuur daarentegen leiden ze zonder begeleiding van een kenner al gauw tot overhaaste en foute conclusies. Ouders met behoorlijk wat natuurkennis die dit boekje willen gebruiken met hun kinderen hebben er zeker een prima hulpmiddel aan. De leek die dit boekje op eigen houtje wil gebruiken, moet blijvend beseffen dat het ‘slechts’ een richtingaanwijzer is die zelden ook het eigenlijke doel van de zoektocht aangeeft. Al zal die leek ook zelf wel doorhebben dat de antwoorden op de eerste vraag in de zoek-

kaart over weidevogels (p. 32-33) omgewisseld zijn. Kortom: natuurgidsen kunnen hier zeker waardevolle tips voor hun excursiepubliek uithalen. Het boekje hoort ook thuis in een basisbibliotheek van een cursus Natuur-in-zicht.

Wesseling, M. en E. van der Kolk (2008) Veldkijker, de natuur dichtbij – gericht kijken naar dieren in de Nederlandse natuur, uitg. KNNV Uitgeverij, Zeist, paperback, 128 p., met foto’s en tekeningen in kleuren, ISBN 978 90 5011 271 0, prijs: € 17,95.

(PSt)

NIEUWS UIT DE PROVINCIES

ANTWERPEN

Provinciaal educatief medewerker: Bea Verreet

CURSUS VOOR-KEMPEN NATUUR-GIDS SUCCESVOL AFGESLOTEN

Met 25 deelnemers en 2 begeleiders zat deze nieuwe vervolgmodule op de cursus natuurgids vol. Een tiental personen moest op de wachtlijst blijven staan. Opvallend was wel dat ongeveer alle deelnemers uit de noordelijke helft van het Regionaal Landschap De Voorkampen afkomstig waren. Uit het zuiden kwamen alleen 3 deelnemers uit Zoersel. De vervolgmodule werd op vraag van en in nauw overleg met het nieuwe Regionaal Landschap geprogrammeerd. Meteen was de medewerking verzekerd van experts verbonden aan het provinciebestuur of aan de partnerorganisaties van het Regionaal Landschap. Die hebben zich allen ingespannen om een hoge kwaliteit te leveren, wat erg positief onthaald werd door de deelnemers. Dezen hebben zelf het laatste woord als ze volgend voorjaar hun eindwerk verdedigen om het getuigschrift te behalen. Met het Regionaal Landschap zal daarna worden bekeken of het initiatief zal worden herhaald. (PSt)

De antitankgracht vormt de landschappelijke ruggengraat van het Regionaal Landschap De Voorkampen (foto Ludo Hermans).

Meer info: paul.stryckers@c-v-n.be

NOGMAALS: JEUGDERVARINGEN MET NATUUR

In een vorig nummer besteedden we aandacht aan het belang van primaire natuurervaringen op jonge leeftijd voor het ontwikkelen van een positieve grondhouding naar natuur. We ontvingen nog een reactie.

Van Berchem naar de Noorderkampen. Als 10-11 jarige lig ik op een warme meiavond wakker in m’n bed. Ik luister en luister... hoor allerlei kwakende krakende geluiden. Wie zijn die rare nachtschepsels die allerlei monsterachtige beelden oproepen?... Maar plots een hemels gezang! eerst aarzelend, dan trillend stijgend om hoog en helder te eindigen. Een vogel, heel zeker, welke bovenaardse engel kan dat zo mooi? Elke nacht wil ik het horen, ik ga er stiekem m’n wekker bij zetten: hij belt om half tien of tien uur, avond na avond. Ik geniet van m’n nachtelijke ‘uitstapjes’ en in m’n kleine meisjes verbeelding praat ik en praat ik met beide wezentjes. Ik kwaak en zing tot pappa eindelijk verwonderd komt kijken waarom ik niet slaap. Zo verneem ik dat de kwakende taterars gewoon maar kikkers zijn en de zingende engel een nachtegaal is. Vele jaren luisterde ik ‘s zomers

naar dit nachtelijke concert tot ik groot en oud genoeg naar Brussel ging studeren en... het park aan de overkant van de weg omgetoverd werd in flatgebouwen en alle natuurleven naar ‘de maan’ hielp. Nu zeventig jaar later kan ik, hoe gek het ook is, praten en kwaken met de kikkers. Ik betreur het enkel dat in m’n huidige omgeving helaas geen nachtegalen te horen zijn, het zingen is er niet meer bij!

Anne Hoefnagels

OOST-VLAANDEREN

Provinciaal educatief medewerker: Pieter Blondé

CVN WAASLAND

De Wase Natuurgidsen hebben zich de laatste maanden gehergroepeerd en hopen terug een sterke natuurgidsenwerking op te bouwen. Voorjaar 2009 wordt er hiervoor een speciale Wase natuurgidsendag georganiseerd.

Meer info bij dirk.de.roose@scarlet.be of pieter.blonde@c-v-n.be, 055/33 54 49.

STILTEGIDSKOFFER BESCHIKBAAR VANAF 2 FEBRUARI

Gidsen rond stilte en geluid wordt steeds meer gevraagd. CVN voorzag hiervoor in het verleden verschillende vervolgmodes. Al snel bleek er een praktisch probleem om als stiltegids aan de slag te gaan. Een stiltegids heeft nood aan specifieke materialen die hij/zij niet zomaar voor één keer kan aanschaffen: vb. geluidsmeter, bat-detector,... Daarom ontwikkelde Provincie Oost-Vlaanderen een stiltegidskoffer met het benodigde ondersteunende materiaal. Op zaterdag 2 februari 2009 van 17u tot 19u30 is er in de buurt van de drie afhaalpunten (Kaaihoeve, Het Leen, Puyenbroek) een startmoment voorzien waarbij iedereen een gratis stiltegidswandeling met het materiaal kan meemaken.

Meer info: jozef.janssens@oost-vlaanderen.be, 055/49 67 96.

31STE VLAAMSE ARDENNENDAG ZONDAG 19 APRIL 2009

Op de Vlaamse Ardenndag kan je proeven van een zeer ruime waaier aan activiteiten die de natuur en het landschap in deze uitzonderlijke regio in de kijker plaatsen. De wandelaars kunnen genieten van landschapswandelingen naar het Muziekbos of het Patersbos. Met de fiets kan je langs het knooppuntennetwerk de steile hellingen van het heuvelende landschap op de taalgrens verkennen. Centrale plaats is jeugdherberg de Fiertel, Ruddersveld 7 te Ronse. Het is het ideale ogenblik om te genieten van bossen met bloeiende boshyacinten, sleutelbloemen,... met daartussen kronkelende vuursalamanders,... Het programma start om 14u met vrij vertrek voor de wandelingen en demonstraties tot 15u30. Een afsluitend moment is voorzien om 17u15. Na reservatie kunnen groepen in de voormiddag een gratis gids meekrijgen om de streek te verkennen.

Meer informatie vind je bij het Regionaal Landschap Vlaamse Ardenne, www.rlva.be, 055/20 72 65 of Natuarpunt www.vlaamseardenneplus.be, of pieter.blonde@c-v-n.be 055/33 54 49.

WOENSDAGAVOND-WANDELINGEN CVN REGIO GENT

Reeds meer dan 25 jaar organiseert Cyrilla Gillis extra praktijkwandelingen voor de natuurgidsen in opleiding. Tijdens de zomermaanden trok ze stevast elke woensdagavond de Gentse natuur in om de cursisten extra veldkennis mee te geven. De woensdagavondwandelingen werden een begrip en creëerden een sociaal netwerk van natuurgidsen. Vanaf dit jaar wil ze het wat

rustiger aan doen en geeft ze de coördinatiefakkel door aan Solange Coppens (09/225 97 24, solcoppens@hotmail.com, Jan Botermanstraat 3, 9000 Gent). CVN dankt Cyrilla Gillis zeer hartelijk in naam van de honderden natuurgidsen die deelnamen aan de woensdagavondwandelingen!

Wie de woensdagavondkalender wenst, kan deze vinden op www.c-v-n.be of door middel van een gefrankeerde enveloppe t.a.v. Solange.

VLAAMS-BRABANT

Provinciaal educatief medewerker: Christy Vanfraechem

ER ZIT POËZIE IN DE NATUUR!

Geert De Kockere verwoordt de natuur met fascinatie, humor en poëzie. Hij is vooral bekend als auteur van poëzieboeken voor kinderen, maar zijn liefde voor poëzie combineert hij de laatste jaren ook met liefde voor de natuur. Naast de natuurfilmpjes voor Man bijt hond, maakte hij ook de prachtige boeken ‘de tuinmannen’ en schrijft hij geregeld sms-gedichtjes over de natuur. Aan het begin van de lente laat hij ons genieten van de natuur, in woord en in beeld.

I.s.m. CVN, zaterdag 21 maart van 15u tot 17u30 in Zaal Lovanium, Bondgenotenlaan 131 te Leuven. Inkom 3 euro. Inschrijven via www.vormingplusoostbrabant.be of op 016/52 59 00.

WEST-VLAANDEREN

Provinciaal educatief medewerker: Ann D’heedene

NIEUW SECRETARIAAT

Ann D’heedene is vanaf 15 december weer op post. Meteen neemt ze het nieuwe provinciale secretariaat in gebruik. Na afspraak is u welkom in de Beenhouwerstraat 7 te 8000

Brugge. Op deze locatie is ook Natuarpunt afdeling Brugs Omeland gevestigd. De terugkomst van Ann luidt ook het vertrek van Elsje Mestdagh in. Hartelijk dank Elsje voor de stevige inzet de voorbije maanden en veel succes met je verdere loopbaan!

BEDANKT!

Mijn tijd bij CVN zit er bijna op en Ann D’heedene zal half december opnieuw voluit aan de slag gaan. Ik wilde langs deze weg nog iedereen van harte bedanken voor de toffe medewerking, de vriendschappelijke raad en de vele aangename natuurmomenten die ik in de laatste zes maanden mocht meemaken. Het was een privilege u te mogen kennen. Elsje Mestdagh (CVN West-Vlaanderen) Mail: elsje.mestdagh@gmail.com

NIEUW GEDIPLOMEERDE NATUUR-GIDSEN

Op vrijdag 14 november werd aan 6 nieuwe natuurgidsen van de cursus natuurgids ‘Leie en Schelde’ het diploma en badge ‘Natuurgids’ overhandigd. Joline Dewitte, Heidi Hooghe, Bavo De Clercq, Willy Lammerdyn, Mario Desloovere en Jozef Verplaetse volgden de cursus in de omgeving van Zwevegem en Kortrijk, waar zij door de Zuidwestvlaamse Milieukoepel, NP Zwevegem, NP Westvlaamse Scheldemeersen, NP Krekel Anzegem en NP Kortrijk ondersteund werden. Een dikke proficiat! En op 12 december werd in Tielt het diploma uitgereikt aan maar liefst 11 nieuwe natuurgidsen: Veerle Vanoverschelde, Karen Desmet, Dominique Bauwens, Agnes Verleye, Ronald Kesteloot, Anja Goudeseune, Thomas Biebauw, Hans Van Laethem, An Van de Walle, Geneviève Van Pottelsberghe en Toon Vangramberen. Een super gemotiveerde groep!

WALLONIË

Neen dit is niet het resultaat van een nieuw rondje staats-hervorming maar een gevolg van de format van onze krant. De cursus waarvan hieronder sprake werd gerealiseerd met medewerkers uit Antwerpen, Limburg en Oost-Vlaanderen. Initiatiefnemer was wijlen Jean Naessens.

HOGE VENEN
NATUURGIDS 2008

Er zijn cursussen die het allemaal hebben, van bij het begin voel je dat aan. De vraag om Nederlandstalige gidsen in de Hoge Venen zelf was groot en net op dat moment kwam CVN met het voorstel om een cursus te organiseren. De samenwerking was geboren. Uit onze ploeg van vrijwillige medewerkers kwamen 4 vaste begeleiders opduiken en ze bleven. We openden de inschrijvingen en op een mum van tijd vonden we 23 (plus de 4 vaste begeleiders) van de meest gemotiveerde cursisten die ik ooit tegenkwam. Het Centre Nature Botrange en de Gîte d’Ovifat werden hun venen-haven. En mede dankzij de koffie en taart van Miet was het steeds opnieuw een warm en hartelijk welkom.

Waar elke Hoge Venen natuurgids van droomt... (foto Paul Stryckers CVN).

Vijf weekeinden werd er geluisterd, gewandeld, gestudeerd, gelachen en bewonderd. Vriendschapsbanden ontstonden en werden hechter. Onze cursisten werden ‘Fagnards’. Het bewijs hiervoor is dat ze met 22 geslaagden een slaagpercentage van 81,5% van de cursisten behaalden. Deze groep zal elkaar blijven volgen en bijscholen en misschien zelfs een echt handboek voor de Hoge Venen natuurgids schrijven. Op onze steun en begeleiding kunnen ze rekenen! Nu gaan ze als gidsen de mooie

Venen intrekken en er mee voor zorgen dat dit unieke natuurgebied zal behouden blijven. Misschien werken ze binnen enkele jaren actief mee aan een volgende Hoge Venen natuurgids-cursus? De eerste sneeuwval van dit jaar kregen we tijdens het evaluatieweekend van de cursus op 21 en 22 november, maar sneeuw of geen sneeuw, zonder uitzondering waren alle cursisten aanwezig! We voelden het allen zoals Marc het zo mooi verwoordt: ‘... een ouderwetse venenwinter, wat een

mooie afsluiter! Het is alsof Vrouwe Veen ons zachtjes toestopt onder haar winterse deken en ons wil vertellen dat het goed was.’ En van hoog boven knipoogt ook Jean ons tevreden toe! Met alle dank aan Paul, Alain, Carine, Marlène, Miet, Eric, Marc en Dirk.

Bea Verreet

KORT
GENOTEERD

CVN WANDELINGEN
2009 ONLINE

Verschillende regionale natuurgidsgroepen brengen jaarlijks een wandelkalender uit. Vanaf 2009 zijn de wandelingen georganiseerd door natuugidsgroepen ook terug te vinden op de landelijke website van het cvn: www.c-v-n.be. Wil je gratis wandelen, begeleid met een degelijke gids? Hou de CVN wandelkalenders in het oog!

WERKEN AAN
DE WATERKANT

Deze praktijkgids voor watergebonden natuur (95 blz.) vertelt over hoe je met water op de meest natuurvriendelijke manier kan omspringen. En dan hebben we het over water in al zijn vormen: poelen, grachten, beken, laantjes, moerassen en zelfs over de halve ton met waterplanten uit de tuin. Kortom een geïllustreerd verhaal voor wie aan de slag wil met water en wil bijleren over het aanleggen, graven en verzorgen van de ideale poel, de ideale gracht of de ideale beek. Zowel voor de stadstuin, de landschapstuin

in het buitengebied of het weiland vind je inspiratie om te ‘werken aan de waterkant’.

De praktijkgids kost € 5,00 en kan besteld worden kan bij het Provinciaal Informatiecentrum Tolhuis, Jan Van Eyckplein 2, 8000 Brugge, tel 0800/20.021, fax 050/40.74.75, e-mail provincie@west-vlaanderen.be. Bestellen kan ook on line via www.west-vlaanderen.be → leefomgeving → natuur & landschap → publicaties

BOEKSTAVEN 2008

Op vrijdag 12 december stelde de Federatie van Organisaties voor Volksontwikkelingswerk (FOV), de belangenbehartiger van organisaties uit het sociaal-cultureel volwassenenwerk, de publicatie BOEKSTAVEN 2008 voor. FOV ging op zoek naar het profiel van het sociaal-cultureel volwassenenwerk in Vlaanderen. De zoektocht mondde uit in een boek: BOEKSTAVEN 2008.

Het boek schetst met tekst en cijfers een omvattend en tegelijk minutieus beeld van de sector. Ook de beleidsmaatregelen die in de loop van het jaar genomen zijn ten aanzien van de sector worden besproken en gedocumenteerd. FOV publiceert dit boek vanuit de overtuiging dat een goed beleid en claims op goede beleidsmaatregelen gestaafd moeten kunnen worden met objectieve gegevens. Tot voor kort waren deze gegevens over de sector onbestaande. FOV vult met dit boek die leemte en heeft het vaste voornemen elk jaar met een nieuwe, geactualiseerde versie uit te pakken. BOEKSTAVEN 2008 is daarmee uniek binnen het sociaal-cultureel volwassenenwerk.

Meer info op www.fov.be of info@fov.be.

ABONNEMENT CVN-KRANT

Een abonnement op de CVN-krant is in principe gratis. U moet u altijd aanmelden als abonnee, via mail, telefoon, fax of brief. We nodigen u wel uit om een vrijwillige bijdrage te betalen. Dit helpt ons niet alleen het tijdschrift maar ook de kosten te drukken. We zijn zo vrij om tweemaal per jaar een overschrijvingsformulier mee te sturen: in het eerste (maart) en derde (september) nummer. Dit gebeurt automatisch naar alle abonnees. Een formulier in september betekent niet dat u –mocht u dit wensen– nog niet zou betaald hebben...

Opgelet: betalen geldt niet als aanmelding voor een abonnement. Gelieve dit steeds te doen op de manier zoals hierboven aangegeven!

INFO

CVN-LANDELIJK SECRETARIAAT:

Appelmansstraat 12 bus 6, 2018 Antwerpen
03/226.02.91, fax 03/233.59.97, info@c-v-n.be
www.c-v-n.be

Stafmedewerkers:
Paul Stryckers, directie, redactie CVN-krant
paul.stryckers@c-v-n.be
Ilse Snoeck, administratie
ilse.snoeck@c-v-n.be
Stella Van Hofstraeten, ondersteuning vrijwilligers
stella@c-v-n.be
Ellen Vandenplas, IKZ, lokaal duurzaam beleid en EDO
ellen.vandenplas@c-v-n.be

CVN IN DE PROVINCIES:

ANTWERPEN

Educatief medewerker: Bea Verreet
Appelmansstraat 12 bus 6, 2018 Antwerpen
03/226.02.91
bea.verreet@c-v-n.be

LIMBURG

Educatief medewerker: Petra Haesen
CVN-Werkgroep Limburgse Natuurgidsen
Het Groene Huis, Domein Bokrijk, 3600 Genk
011/26.54.82
cvn.limburg@telenet.be

OOST-VLAANDEREN

Educatief medewerker: Pieter Blondé
Geen provinciaal secretariaat
055/33.54.49
pieter.blonde@c-v-n.be

VLAAMS-BRABANT

Educatief medewerker: Christy Vanfraechem
Villa Coremans, Gelrodeweg 2, 3200 Aarschot
016/35.30.96
christy.vanfraechem@c-v-n.be

WEST-VLAANDEREN

Educatief medewerker: Ann D’heedene
Beenhouwerstraat 7, 8000 Brugge
050/82.57.26
cvn.westvlaanderen@skynet.be

VAN HET
SECRETARIAAT

LANDELIJK SECRETARIAAT IS VERHUISD

In onze vorige editie stond te lezen dat het landelijk secretariaat zich opmaakte om over enkele maanden te verhuizen. De raad van bestuur van 21 september besliste evenwel om door te bijten en de verhuis voor eind oktober rond te krijgen. Dit leek een heksentoer aangezien de nieuwe locatie pas op die bestuursvergadering werd vastgelegd. Onder leiding van Ilse werd alles in goede banen geleid: contact met immobiliënkantoor, ICT, telefoon,

bevloering, aankoop kasten, contacteren verhuysfirma, begeleiden verhuis, enz. enz. Dank Ilse! Middels een stickertje kon de datum van de verhuis nog worden aangekondigd in de CVN-krant, alsook de wijziging van de data van de ‘boekenmarkt’. Niet iedereen had dit echter opgemerkt waardoor enkele gegadigden zich vergeefs aanboden tijdens de herfstvakantie om in onze oude boeken-voorraad te komen snuffelen. Ons excuus daarvoor. Inmiddels is het nieuwe secretariaat helemaal ingericht. Het is ruimer dan het vorige en heel goed bereikbaar met trein, tram en bus. Het adres: Appelmansstraat 12 bus 6 te 2018 Antwerpen. (PSt)